150 sena minn twelidu

Xi xogħlijiet 'medji' u 'kbar' ta' Mro Antonio Miruzzi

Din is-sena hija waħda speċjali għad-dinja bandistika Maltija peress li fiha qed niċċelebraw għeluq il-150 sena mit-twelid ta' wieħed mill-kompożituri lokali l-aktar prolifiċi u versatili. Dan huwa Mro Antonio Miruzzi (1867 - 1944), li twieled il-Furjana u miet il-Ħamrun. Għal dawn l-aħħar snin, fil-ktieb tal-festa titulari Lijana kelli x-xorti li nikteb mhux ħażin dwaru u ħidmietu bħala surmast direttur ta' għadd kbir ta' baned fosthom, il-Banda Papa Piju X. Permezz tal-kitba annwali tiegħi wkoll, qed inlaqqagħkom mal-kapolavur illi ħalla lil din is-Soċjetà mużikali – l-Innu Solenni lil Ġesù Salvatur. Għadaqstant, ħassejt li, għal din is-sena speċjali tkun ħaġa tassew xierqa jekk nikteb dan l-artiklu tal-anniversarju fuq xi xogħlijiet 'medji' u 'kbar' li ħarġu kotrana mill-pinna inimitabbli tiegħu.

Kitba ta' **Mro Manoel Pirotta DNESM (Lyon) [M.A.] Dip CNR (Lyon) [B.A. (Hons.)] Hon VCM LFIBA CT, FVCM (Hons.) FTCL FLCM FNCM LTCL LMusLCM LMusTCL**

Qabelxejn: Xogħol jissejjaħ 'medju' jew 'kbir' meta jiskorri ċertu ammont ta' battuti u jinħtieġlu jinqasam f'numru ta' movimenti, żgħar jew kbar. Hawn mhux qed nitkellmu fuq sempliċi innu popolari ta' erbgħa u għoxrin battuta kollox bħalma hu l-każ tal-*Innu Banda Sant' Andrija* (Luqa), jew l-*Innu lil Santa Marija* (Għaxaq), jew inkella *O del Cielo Regina* (Mosta/Żurrieq). Xogħlijiet ta' dan id-daqs jissejħu 'żgħar' minħabba ovvjament il-qosor tagħhom. Hemm imbagħad, xogħlijiet ta' daqs 'medju' li jtulu bejn għaxar sa ħmistax-il minuta. Dawn jinkludu s-*sinfonia*, u li minnhom Miruzzi kiteb kemm-il waħda.

Iżda, qabel ma niġu biex nagħtu lista tagħhom u ngħidu kelma fuq uħud minnhom, tajjeb li wieħed jifhem x'inkunu qegħdin infissru b'din il-kelma ta' nisel Taljan.

Sinfonia: Kelma oħra għal *sinfonia* tista' tkun 'overtura', dik li bl-Ingliż insejħulha *overture*. Din tkun biċċa mużika miktuba biex tindaqq qabel ma jitla' s-siparju għal xi opra, ballett, oratorju, jew xi esekuzzjoni vokali oħra kbira. L-overtura Taljana kienu jsibuha b'dan l-isem għax il-kelma fiha nnifisha tfisser 'daqq fl-assjem'. Kien Alessandro Scarlatti, kompożitur ċelebri Taljan tas-seklu sbatax, li beda jħaddimha għall-ewwel darba fl-opri tiegħu. Is-*sinfonia* kienet tikkonsisti f'biċċa mużika fi tliet taqsimiet u b'tempijiet differenti biex jikkuntrastaw ma' xulxin. Illum il-ġurnata, b'overtura nifhmu wkoll dik l-introduzzjoni orkestrali ta' ftit minuti qabel tibda xi operetta, jew inkella kummiedja, jew film mużikali, u li fiha jindaqqu truf mittemi ewlenin. Dan jgħin lill-ispettatur biex jidħol aktar malajr fl-atmosfera tal-ispettaklu li ser ikun qed jiżvolġi quddiemu.

Hemm imbagħad, il-*concert overture* li hija forma oħra ta' overtura li rat il-bidu tagħha fis-seklu dsatax minn kompożituri Romantiċi. Dan it-tip ta' xogħol huwa wieħed indipendenti u bl-ebda mod m'għandu xi forma ta' konnessjoni mal-opra. Ġeneralment, ikun f'moviment wieħed ta' mużika programmatika u aktarx jieħu l-forma *Sonata* u al-lura jkun maqsum fi tliet sezzjonijiet. Fost xogħlijiet ewlenin ta' dan it-tip insibu *The Hebrides* jew *Fingal's Cave* ta' Mendelssohn, *Carnival Overture* ta' Dvořák, *1812* u *Romeo and Juliet* it-tnejn xogħol ta' Tchaikovsky, u *Cockaigne* tal-kompożitur Ingliż, Elgar.

Sinfoniji: Dawn huma wħud mis-sinfoniji (plural ta' *sinfonia*) tiegħu: *La Penseuse* (Overture); *Il barbiere di Siviglia* (Rossini); *La Panserisi*; *Lorna*; u *Ogni principio è forte*. Minn tiegħu għandna wkoll, ***is-Sinfonia no. 3 in Do minore***. Fuq il-frontispizju tal-manuskritt insibu l-firma u d-data ta' *Luglio 1902* ta' meta Miruzzi lesta mill-kitba tagħha. In-numru tlieta wara l-kelma *Sinfonia* jfisser li kien hemm tnejn oħra qabilha li ħarġu mill-pinna tiegħu. Skont Mro Michael Chircop[1], l-ewwel *Sinfonia* kitibha fl-1892[2] meta kien għadu jistudja l-Italja. Dan kien l-ewwel suċċess fil-karriera mużikali tiegħu bħala kompożitur, u għad li mhux xi xogħol twil, poġġielu futur sabiħ. Liema kienet din is-*Sinfonia* ħadd ma jista' jgħid illum, u tista' faċilment tkun waħda minn dawn li qedin insemmu. Iżda, biex inkomplu fuq is-*sinfonia* t'hawn fuq, l-*Andante* tal-bidu jservi ta' introduzzjoni għall-*Allegro Giusto* li jiġi wara, f'temp hekk imsejjaħ, *Tagliato*, jew *A Cappella*, fejn kull battuta tirċievi żewġ minimi. L-arranġament tagħha għall-banda jinkludi ħafna u ħafna strumenti fosthom, it-*terzino*, żewġ obwejiet, *trombone di canto* (trumbun kantabbli), żewġ fagotti, u *basso fagotto* (kontra-fagott) li wħud minnhom mhux soltu insibuhom f'-banda Maltija.

Xogħol ieħor minn tiegħu jġib l-isem ta' ***Sinfonia 'Omaggio a Verdi' in Fa Maggiore*** li, kif jixhed l-istess isem, Miruzzi kellu affinità, jew affezzjoni, sejħilha li trid, lejn dan il-ġgant tal-opra Taljana. Din is-*sinfonia* aktarx li inkitbet fl-istess perjodu tal-oħra peress li, l-arranġament jinkludi xi strumenti milli

semmejna hawn fuq, anki jekk, in-nomenklatura tagħhom f'dan il-każ hija waħda pjuttost żgħira. Anki bħala tul, ix-xogħol huwa iqsar mill-oħra, u dawn jixhduh l-ammont ta' battuti. It-temp tagħha, immarkat *Allegretto Assai Moderato*, jżomm l-istess ġirja l-ħin kollu, ħlief għal *Più Mosso* fl-aħħar għaxar battuti. U peress li, it-temp hu xi ftit wisq imċaqlaq, ikun aħjar jekk is-6/8 jitħabbat *in due*.

Innijiet solenni: Minn dawn l-innijiet solenni ta' Miruzzi nafu bi tlieta żgur li għadhom jindaqqu salġurnata tal-lum. Minbarra l-Innu Solenni lil Ġesù Salvatur għall-banda Lijana, insibu wkoll l-Innu Solenni *'Alla Beata Maria Vergine'* għas-Soċjetà Filarmonika Nicolò Isouard tal-Mosta, u l-Innu Solenni San Gejtanu (1901) għas-Soċjetà Mużikali San Ġużepp tal-Ħamrun. Iżda, hemm innijiet oħrajn minn tiegħu li għadna ma nafux jekk humiex qabelxejn żgħar jew kbar, jew jekk għadhomx jindaqqu, jew inkella intilfux. Fost dawn insemmu l-Innu *'Maria Vergine del Mare'* għas-*Società Filarmonica I Cavalieri di Malta* ta' Tas-Sliema, fuq versi tas-Saċerdot Dun Pawl Vella D.D.[3] Dan l-innu kien iżżanżan f'-lejlet il-festa ta' Stella Maris fit-23 ta' Awwissu 1902.[4] Hemm ukoll l-Innu *'A Maria Vergine con voci puerili'* li kien indaqq mill-Banda Konti Ruġġieru fil-festa tan-Naxxar fl-

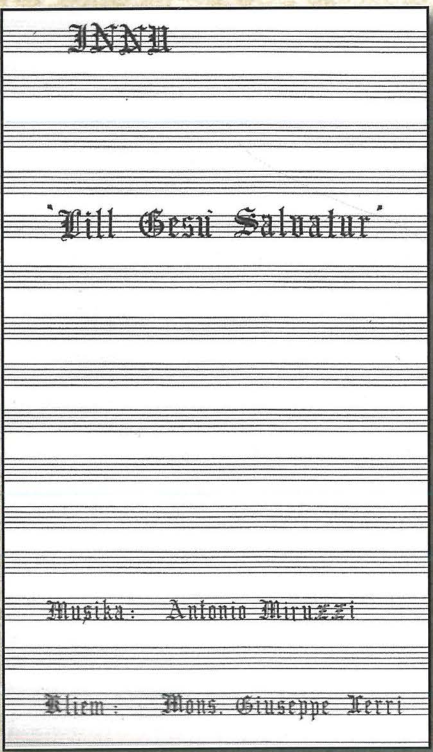

1927. Wieħed ma jistax jgħid jekk, dan huwiex l-istess wieħed li jġib l-isem bil-Malti ta' 'Innu lill-Verġni Mbierka' li kien jindaqq f'lejlet u nhar il-festa ta' Santa Marija ġo Ħ'Attard mill-banda msemmija bejn l-1926 u l-1936. F'dan tal-aħħar kienu jkantaw kor tat-tfal bniet u tenur filwaqt li, il-versi tiegħu huma tal-Kav. G. Muscat Azzopardi.[5] Skont Mifsud Matrenza[6] wkoll, Miruzzi kien kiteb l-Innu Solenni Sant'Andrea għall-banda Luqija li ġġib l-istess isem, liema xogħol nemmen li għad isib id-dawl u jibda jindaqq ukoll.

Innu ieħor minn ta' Miruzzi ta' xejra solenni huwa *'Gesù sul Tabor'* peress li għandu mill-istess dimensjoni ta' innijiet simili. L-innu huwa miktub għall-banda u kor S.A.T.B.[7] Għad mhux magħruf x'kienet l-okkażjoni li għaliha nkiteb, imma ma naħsibx li għall-banda Lijana peress li lil din diġà kien irregalalha wieħed iddedikat lil Ġesù Salvatur. *'Gesù Sul Tabor'* jiġi f'diversi taqsimiet fosthom, l-*Allegro Moderato* li fih nsibu t-tema ewlenija li fuqha tista' tgħid idur ix-xogħol kollu bħalma nsibu fil-forma *Rondo*[8]. Infatti, din tidher mhux anqas minn ħames darbiet, darbtejn wara xuxlin wara l-*Maestoso* tal-bidu, darb'oħra lejn in-nofs, ukoll wara l-istess passaġġ immarkat *Maestoso*, u darbtejn oħra wara xulxin qabel il-*Finale*. Bejn it-tliet dehriet tal-*Allegro Moderato* nsibu żewġ passaġġi oħra kuntrastanti tal-*Andante Sostenuto* u l-*Andante* rispettivament.

Xogħol ieħor minn tiegħu f'vena tassew differenti hija l-*Cavatina nell'Opera 'Attila' Variata per Clarinetto Sib* għal klarinett solo u banda. Dan ix-xogħol iġib id-data tat-28 ta' Ġunju 1895 u nkiteb meta l-kompożitur kien Tuneż. Ta' min jgħid hawnhekk li, għal xi żmien, Miruzzi kien jgħix (jew ġej u sejjer) it-Tuneżija biex jidderieġi l-banda *(Filarmonica) Melitensis La Valette* li kien waqqaf hu stess fuq talba tal-Maltin li kienu jgħixu hemmhekk. Ix-xogħol huwa bbażat fuq silta meħuda mill-opra *Attila* ta' Giuseppe Verdi, opra fi prologu u tlitt atti fuq librett ta' Temistocle Solera.

Analiżi qasira: Wara introduzzjoni mill-banda,

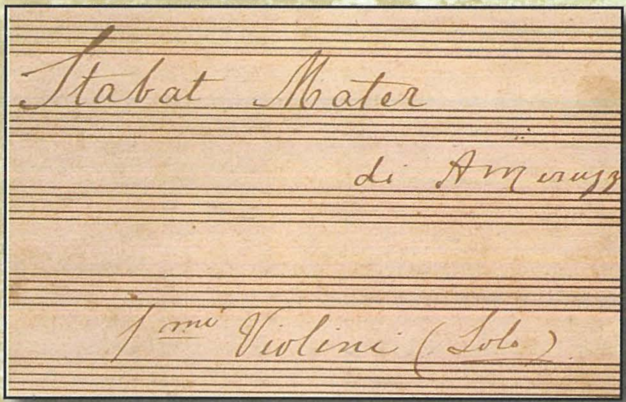

jidħol mill-ewwel il-klarinett solo b'kadenza qasira li twassalna għall-*Andante* li fih nisimgħu l-kavatina - arja operistika ta' natura qasira u sempliċi. Il-klarinett jagħlaqha permezz tat-tieni kadenza li fiha jibda juri l-kapaċitajiet tekniċi tiegħu.[9] Minn hemm 'il quddiem, it-temp jaqleb minn 6/8 għal 4/4 u tibda l-ewwel fażi tal-*Allegro Moderato* li twassalna għat-tielet kadenza pjuttost twila li titlob ħafna ħeffa mingħand is-solist. Ix-xogħol jissokta bit-tieni varjazzjoni li, min-naħa tagħha twassalna għar-raba' u l-aħħar kadenza li fiha l-klarinettist jurina safejn tista' twassal il-ħeffa tal-għaġeb tiegħu. Minn hemm imbagħad, għall-aħħar passaġġ mimli semikromi arpeġġjati u skajjel kromatiċi fuq il-klarinett għall-akkumpanjament leġġer min-naħa tal-banda. Ix-xogħol jagħlaq ħesrem b'żewġ battuti tal-aħħar bil-banda fl-unisonu.

Tiegħu wkoll għandna l-*Istabat Mater in Re minore*, din id-darba komposta għall-orkestra. Ma setax jonqos li, bħala kompożitur prolifiku Miruzzi ma jiktibx ukoll xogħlijiet sagri. Fost dawn insemmu biss, ir-Responsorji għall-Ġimgħa Mqaddsa, *Vexilla Regis*, *Sette Parole*, u *Ultima Parola*. L-*Istabat Mater* fiha seba' movimenti, imma l-ewwel tnejn biss għandhom isem, u l-bqija innumerati biss:

	Isem	Temp	Tonalità
1	*Stabat Mater*	Largo	Re minore
2	*Cujus Animam*	Largo	Re minore
3		Lugubre	Sol minore
4		Andante	Re minore/Sib Maggiore/Re minore
5		Moderato	Mib Maggiore
6		Largo	Do minore/Do Maggiore/Do minore
7		Largo	Re minore

Ma jistax jonqos li, l-*Istabat Mater* ma tkunx miżgħuda b'passaġġi mill-aktar melodjużi li jagħrfu jmissu l-ħsus l-aktar profondi tal-bniedem. Ta' min jgħid hawnhekk li, ħafna mill-marċi funebri li kiteb Miruzzi, kitibhom fi żmien l-Ewwel Gwerra meta ħafna mis-suldati li mietu fil-gwerra ta' Gallipoli u d-Dardanelli kienu jindifnu fiċ-ċimiterju ta' Braxja, ftit 'il barra mill-Ħamrun. Il-funerali tagħhom għall-akkumpanjament ta' baned militari kienu jmissulu l-qalb mużikali tiegħu u eventwalment ispirawh sabiex jikteb madwar 14-il marċ funebri li għadhom jindaqqu sal-ġurnata tal-lum.

Sa sena qabel ma miet fit-23 ta' Ottubru 1944, Miruzzi kien beda jaħdem fuq opra li kellha tkun l-apiċe tiegħu bħala kompożitur prolifiku u mill-aktar versatili.

Il-festa t-tajba lil-Lijani kollha.

Aktar artikli mill-istess awtur dwar ħajjet u ħidmet is-surmast Antonio Miruzzi, jinsabu fuq OAR@UoM (https://www.um.edu.mt/library/oar/)

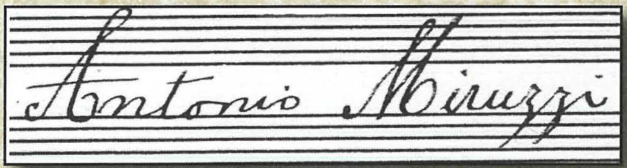

[1] 'Tifkira tas-Surmast A. Miruzzi', In-Nazzjon Tagħna, 26 ta'Jannar, 1972.

[2] Din id-data tqajjem ħafna dubji għal fatt li, hu diġà kien ħa f'idejh xi baned Maltin fosthom, 'La Vincitrice' (Isla) u 'Leone' (Victoria, Għawdex). Kien ukoll, *Maestro Istruttore* fi ħdan is-Soċjetà Filarmonika Nazzjonali 'La Valette'.

[3] Kien mill-Belt Valletta. Kien bit-tħabrik tiegħu li nbniet il-knisja tal-Madonna tas-Sacro Cuor, Sliema.

[4] Il-gazzetta *Risorgimento* tal-25 tal-1902 kienet ġabet li dil-Banda żanżnet innu ġdid lill-Madonna mill-pinna ta' Mro. Miruzzi: '*... il nuovo inno alla Vergina composta del direttore della Filarm. I Cavalieri di Malta, Mro. A. Miruzzi ...*' (14-il profil ta' mużiċisti Għawdxin, Maltin u Barranin ta' Grazio Anton Grech, pġ. 24.)

[5] Minn artiklu ta' Carmel Mallia li jġib l-isem ta' Storja tal-Innijiet.

[6] Joseph Mifsud Matrenza kien l-istorjogarifu ewlieni tas-Soċjetà Ġużeppina Ħamruniża li kellha bosta okkażjonijiet li titkellem mal-kompożitur dwar il-ħajja mużikali tiegħu.

[7] (S)oprani, (A)lti, (T)enuri, u (B)axxi. Dawn huma l-vuċijiet li niltaqgħu magħhom f'kor magħmul min-nisa u rġiel.

[8] Kompożizzjoni li fiha t-tema ewlenija tirrepeti ruħha diversi drabi f'disinn maħsub. l-taqsimiet l-oħra joffru kuntrast.
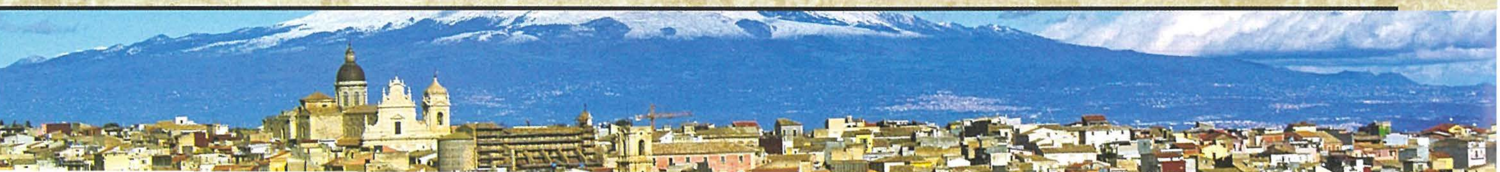
[9] Kadenza aktarx tkun b'ħafna noti qosra mhux akkumpanjati li dari kienet tintuża biex tagħlaq xi arja operistika. Oriġinarjament, kienet tindaqq jew titkanta spirtu pront. Ġieli wkoll, kienet tkun imħejjija minn qabel permezz tal-kitba.